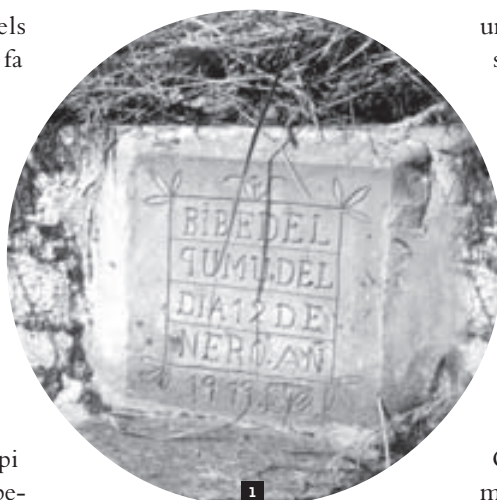

Els jardins del rei

Per ordre reial, cada poblet de les Gavarres tenia el seu propi Jardí del Rei, un element clau per fomentar l'existència de boscos i per controlar la fusta que en sortia.

«No gaire lluny de l'església dels Metges hi ha el Jardí del Rei». Ara fa una dotzena d'anys, aquestes paraules pronunciades per Simon Cruanyes em van deixar absolutament intrigat. Un jardí al cor de les Gavarres? Era del rei? De quin rei es tractava? Quin era el misteri que s'amagava darrere aquest suposat jardí reial? Pocs dies després, en Simon, fill dels Metges, ens va guiar cap a l'indret on ell situava el Jardí del Rei. A més del propi Simon Cruanyes, formàvem l'expedició en Lluís Pla, en Jesús Cals, en Josep Bassa i jo mateix. Vam seguir en Simon fins un indret elevat, a uns 400 metres al sud-oest de l'església de Sant Cebrià de Lledó, un punt absolutament cobert pel bosc, on el terreny antigament s'havia anivellat i s'havia consolidat amb tot un perímetre de paret seca.

Aquell mateix dia, en Lluís Pla va recordar que al poble de Sant Cebrià dels Alls existia un altre indret que es coneixia amb el mateix nom de Jardí del Rei. En aquell cas es tractava d'una peça de terra arran del camí que porta del coll de la Ganga al castell de Camós, a mig quilòmetre al sud-oest del mas Alenyà, en un punt molt proper a unes ruïnes conegudes com can Pagès. Semblava, doncs, que cada po-

blet de les Gavarres tenia el seu propi Jardí del Rei. D'aquesta manera l'enigma no s'aclariria sinó que es multiplicava.

No va ser fins força temps després que uns documents guardats a l'arxiu comarcal de la Bisbal me'l van començar a aclarir. En un llibre del segle XVIII, del fons documental de l'ajuntament de Cruïlles, vaig llegir-hi diferents anotacions de treballs efectuats al Jardí del Rei de Cruïlles, la qual cosa confirmava de passada que, efectivament, cada poble tenia el seu. Una d'aquestes anotacions, per exemple, diu així: «Abui dia 10 de novembre 1789 nosaltres los Regidors y Batlla de Cruïllas an [hem] conpost lo Gerdí del Rey, so es treballat y tornadas las nous allà a

un faltaban, y per lo ver fem la present relacio». Altres documents parlaven d'arbres plantats o tallats, d'inspeccions efectuades en els boscos del terme o de llistes d'arbres existents. Tot plegat em va permetre entendre que el Jardí del Rei no era altra cosa que un viver, que les disposicions oficials obligaven a tenir a cada poble sota la responsabilitat directa de les autoritats locals. El Jardí del Rei de Cruïlles estava situat en terres del mas Bofill, al veïnat de Salelles, i sabem que ocupava un quart i mig de vessana.

Creats a mitjan segle XVIII. Tots aquests viviers comunals van ser creats a mitjan segle XVIII. Eren un element clau en la política que la Corona portava a terme per fomentar l'existència de boscos i per controlar la fusta que en pogués sortir, fusta que sovint calia reservar per a la construcció de vaixells de l'armada. Hi havia tot un seguit d'ordenances reials sobre «montes y plantíos», el compliment de les quals era supervisat pels oficials de la Corona, que promovien la millora i l'explotació dels boscos. Segons aquestes normes, a mitjan segle XVIII les Gavarres depenien del Ministre Principal de Marina, amb la seu a Sant Feliu

1 > L'any 1919, en el viver del camí de Planils van posar aquesta inscripció.

de Guíxols. Cap als anys vuitanta del segle XVIII pràcticament tot el corregiment de Girona, les Gavarres incloses, van passar a dependre de la província marítima de Roses, demarcació que quedava sota la responsabilitat del «Fiscal Zelador de Montes». Aquestes ordenances prohibien que es tallessin plantes lliurement. Els propietaris havien de

menester l'autorització dels oficials del rei, amb el benentès que els millors arbres, especialment si eren roures, s'havien de reservar per a la Marina, que, en el seu moment, els adquiria a un preu molt baix. Les ordenances s'ocupaven de molts altres detalls; per exemple, parlaven de l'escorça, la qual no es podia cremar ni fer malbé, sinó que s'havia de

guardar i destinar a les indústries de la pell i el cuuro; o de l'obligació de replantar per compensar les tales que s'autoritzaven.

I, tal com dèiem abans, un dels elements clau era el viver, creat a cada poble per ordre del monarca i batejat popularment amb el nom de jardí del rei. Les ordenances reials els regulaven amb molta precisió. Una instrucció de 1785 indicava que en els vivers «no ha de haber maleza, para lo cual se beneficiará cada año con estiércol», i també que «debe labrarse bien y sembrar a mano la bellota en surcos pequeños». El vivers s'havien de tancar i vigilar perquè «si no se cerca y custodia será inútil siquiera porque entrando el ganado destruirá los árboles tiernos». Amb tota precisió s'explica que quan se n'arrenquin les males herbes es deixarà «la grama o yerba que mantenga la humedad y el rocío del verano».

Certament, si aquests vivers es cuidaven tan bé, si eren tancats, vigilats, llaurats, femats..., no és d'estranyar que la gent els acabés coneixent amb el bonic nom de Jardí del Rei. Tota aquella normativa sobre el control de la producció forestal per part de la Corona i sobre el funcionament dels vivers comunals fou abolida pels governs liberals la dècada dels anys trenta del segle XIX. Més de cent cinquanta anys després, gràcies als coneixements d'una persona tan amable i coneixedora de les Gavarres com era en Simon Cruanyes, hem pogut conèixer la història dels jardins del rei, un detall més de la història del massís, una referència d'una època en la qual els seus pobles i masos eren plens de gent 🍷

2 > Encara es poden observar, en bon estat, els rentadors del safareig de Planils.

3 > La bassa ha quedat voltada de vegetació.